

LA FÍSICA A ESCENA, UN COP MÉS

Entrevista a Tono Saló, Teatre de la Incertesa

La companyia Teatre de la Incertesa va visitar el passat mes de novembre la Facultat de Física de la Universitat de Barcelona. Ens van mostrar la seva segona posada en escena del món de la física per mitjà de l'obra *QED* de Peter Parnell, on el protagonista és el gran Richard Feynman. El personatge no

supera la popularitat de Hawking o Einstein, però cap físic no deixaria de mencionar-lo entre els més destacats del gremi. Sigueu científics o no, la lectura de les seves classes magistrals és extremadament recomanable, molt abans que els llibres dels mateixos Einstein o Hawking. La factura de la peça teatral recorda precisament una d'aquestes classes magistrals, però alhora també ens presenta un Feynman íntim, ja gran, cap allà al 1987, en plena batalla contra el càncer. Han de tornar a operar-lo i del seu despatx estant reflexiona alternant la física i la ciència amb aspectes més personals i quotidians. Apareix evidentment la seva electrodinàmica quàntica –o, si es prefereix, *quantum electrodynamics* (QED)– amb anècdotes incloses. Narra les alegries i els dubtes tant durant com després de la participació en el projecte Manhattan per a la fabricació de la bomba atòmica. Com a membre de la comissió per aclarir les causes de l'explosió del transbordador *Challenger*, s'enfronta per telèfon al president de la comissió per exigir-li menys patriotisme i major rigor científic en l'informe final. La posada en escena és austera: una taula, un telèfon, una pissarra, un projector de diapositives i poca cosa més. Durant una hora, l'actor Pere Ventura interpreta Feynman. Juxtaposa les cavil·lacions del científic amb diàlegs amb una Ingrid Marín que encarna diversos personatges. Després de la representació a la Facultat de Física, vam estar conversant amb Tono Saló, ajudant de direcció de la companyia Teatre de la Incertesa.

La vostra experiència és força inèdita dins el panorama teatral català. No puc deixar de preguntar-li per què us ha interessat la ciència.

I per què no ens hauria d'interessar? La companyia Teatre de la Incertesa va néixer quan l'Ajuntament de Barcelona i el Vladimir de Semir van encarregar-nos una lectura dramatitzada de l'obra *Copenhague* de Michael Frayn per a la Setmana de la Ciència de 2002. Ho va fer

**«SENSE PROPOSAR-NOS-HO
HEM ESDEVINGUT
UNA COMPANYIA
ESPECIALITZADA EN TEATRE
CIENTÍFIC»**

a través de la Gemma López, membre de la companyia i bioquímica, que va cursar el Màster de Comunicació Científica de la Pompeu Fabra i ha treballat de periodista en llocs com ara el programa *Redes*. Fruit de l'experiència, van sortir-nos altres lectures de la mateixa obra des del 2003

fins el 2005. Precisament, en una lectura al CosmoCaixa, vam conèixer l'Ignasi Labastida, de la Societat Catalana de Física. Ens vam entendre. Gràcies al mecenatge de la Societat, que volia promoure la física d'una manera diferent, vam poder fer un pas endavant. Vam posar a escena *Els físics* de Friedrich Dürrenmatt el 2005, durant l'Any Mundial de la Física. Mentrestant, ens han anat sortint altres lectures dramatitzades. I, enguany, la Societat Catalana de Física ens ha tornat a ajudar en la posada en escena de *QED*. Sense proposar-nos-ho hem esdevingut una companyia especialitzada en teatre científic.

Com ha respost el públic en les dues posades en escena que heu dut a terme?

En el cas d'*Els físics*, l'obra va estar programada durant quatre setmanes amb una mitjana de 60 espectadors diaris, més de 1.200 en total. En una sala alternativa com ara el Tantarantana de Barcelona es pot considerar un èxit. Amb *QED*, al Versus Teatre també de Barcelona, el públic també ha respost satisfactòriament, però només ens han programat dues setmanes i en un horari molt dolent, a mitja tarda. No obstant això, les entrades van exhaurir-se els tres últims dies, just quan començava a funcionar el boca orella... una pena. En ambdós casos van programar-nos el mes de setembre, un mes que cap companyia vol perquè és una època de l'any en què la gent no té costum d'anar al teatre. En resum, tot i les dificultats, estem molt contents.

I, malgrat tot, heu pogut fer rodar *QED*? Teniu actuacions programades?

Estem tenint molts problemes per trobar actuacions. Costa vendre a un programador una obra que tracta d'un físic encara que després funcioni raonablement bé pel que fa a públic. A més cal afegir que a Catalunya és en general difícil fer rodar una obra. Els muntatges acostumen a viure i morir a Barcelona. Tot i així, aca-

A l'esquerra, cartell de l'obra *QED* de Peter Parnell que representa la companyia catalana Teatre de la Incertesa. Durant una hora, l'actor Pere Ventura interpreta Feynman. Juxtaposa les cavil·lacions del científic amb diàlegs amb una Ingrid Marín que encarna diversos personatges.

bem de portar *QED* a Esparreguera i el públic en va quedar molt satisfet. Ara som aquí, a la Facultat de Física, i esperem tancar alguna altra representació en llocs com ara a València, a la Universitat Politècnica de Catalunya... Ho anem intentant.

Abordar textos dramàtics amb contingut científic deu representar una dificultat afegida. Com trebal·leu? Quin ha estat tot el procés de gestació de l'obra?

Els membres de la companyia tenen altres obligacions i el primer gran repte és retrobar-nos. Trobar una certa simultaneïtat en les nostres agendes. La tria de les obres *QED* i *Els físics* va ser induïda per l'Ignasi Labastida. Ens va suggerir que ens les llegíssim. Ens van agradar i en Marc Rosich es va posar a traduir-les al català. Posteriorment les vam adaptar a les nostres possibilitats com a companyia. Per exemple, en el cas d'*Els físics*, el repartiment era massa llarg i es va reduir. En *QED*, el nostre director i dramaturg Matias Marcé va reduir el metratge de l'obra una mitja hora fins a deixar-la en 65 minuts. Després va venir la posada en escena del Matias amb la complicitat dels actors de la companyia. La Societat Catalana de Física ens va solucionar el problema econòmic amb una ajuda de 10.000 euros en ambdós casos i finalment només mancava trobar una sala que ens volgués. També cal afegir la feina de la Gemma López, que va procurar-nos en tot moment una assessoria científica acurada.

Sorpren la desimboltura d'en Pere Ventura traçant els famosos diagrames de Feynman.

Sí. Se'ls ha estudiat a consciència. També ha fet una

anàlisi acurada de la curiosa i extravertida personalitat de Feynman. S'ha mirat fotografies seves, s'ha documentat. I ha visionat les famoses classes magistrals d'en Feynman que hi ha penjades a la xarxa.

I ara què? Teniu algun projecte teatral nou relacionat amb la ciència? Penseu portar a escena alguna altra obra de teatre?

Esperarem a veure què ens suggereix l'Ignasi Labastida [riu]. Voldríem portar a escena *Copenhague*, no només fer-ne una lectura dramatitzada, però una companyia valenciana té els drets i haurem d'esperar fins que estiguin disponibles. També cal admetre que el repertori de teatre científic és força escàs. És cert que tant Dürrenmatt com Parnell, cadascú a la seva manera, són dramaturgs acreditats. Però la llista de dramaturgs que hagin abordat la ciència és

**«CAL ADMETRE QUE EL
REPERTORI DE TEATRE
CIENTÍFIC ÉS FORÇA ESCÀS»**

curta. Crec que les obres més interessants són el gairebé mític *Galileo Galilei* de Bertold Brecht o l'*Arcàdia* de Tom Stoppard, recentment programada al Teatre Nacional de Catalunya, però totes dues exigeixen un repartiment ampli. Altres obres que se m'ocorren són ja força menors. Pel que fa a la física el repertori crec que ja se'ns ha acabat. En altres àmbits relacionats amb la biologia o la química queda algun text dramàtic interessant, però tampoc no n'hi ha molts més. Segurament, el millor seria que en Marc Rosich ens escrivís un text a mida. De ganes no ens en falten. Manca només que tots els membres de la companyia estiguem disponibles, i òbviament un finançament per tirar-la endavant.

JOSEP PERELLÓ

Professor lector, Dep. de Física Fonamental, Universitat de Barcelona